

essään kirkkokuntaan tai hengelliseen yhteisöön. Nykyiset maalliset merkityksensä sanat ovat saaneet vasta myöhemmin. Hän myös muistuttaa sanonnasta, jonka mukaan ihmisen tulisi toimia sen mukaisesti kuin opettaa.

Kuten Gaventa kirjoittaa, vammaisilla ihmisillä on kuitenkin paljon annettavaa hengellisille yhteisöille. Vammaisen henkilön kohtaaminen – kaikkinen siihen kuuluvine ”epänormaaliuksineen” – pakottaa ihmiset miettimään asioita ja toimintatapoja uusista näkökulmista. Gaventa antaa asiasta muutamia esimerkkitilanteita. Ensimmäisessä esimerkkitapauksessa perheeseen syntyy kehitysvammainen lapsi. Koska lapsi vaatii hoitoa, vanhempien kirkossakäynti hankaloituu, sillä yhden vanhemman täytyy olla lapsen luona myös kirkonmenojen aikaan. Tilanne ratkaistaan siten, että seurakunnan vapaaehtoinen järjestää lapselle ”ystävyyksiiriin”, jolloin vanhemmat voivat osallistua kirkonmenoihin. Toinen esimerkkitapaus liittyy autistiseen henkilöön. Kyseisessä seurakunnassa oli aiemmin ehtoolliselle meneminen järjestetty tietyllä tavalla, mutta tapaa oli jossain vaiheessa muutettu syystä tai toisesta. Tällöin kertomuksen autistinen henkilö oli ryhtynyt toimimaan arvaamattomalla tavalla. Asiaa selvitellessä oli huomattu järjestyksen muutoksen aiheuttama syy-seuraussuhde. Myös vammaisten ihmisten huomioon ottaminen esimerkiksi käyttämällä viittomakielen tulkkeja luo uskonnollisiin tilaisuuksiin uuden ulottuvuuden, joka tarjoaa jotain myös niille, jotka eivät ole vammaisia. Siinä, missä viittomakielisyyden käyttäminen on hyödyksi sitä tarvitseville, on se samalla muille

uudenlainen visuaalinen hengellisyden ilmentymä.

Ihmisinä toimimme aina tiettyjen oletusten mukaan, mikä vammaisten kohdalla voi olla myös vääринymmärrysten perustana. Gaventa kirjoittaa tästä puhuesaan tilanteista, joissa vammaiset nähdään ”inspiraation lähteinä” tai ”rohkeina”, koska he elävät vammaisuutensa kanssa. Tällaisia kommentteja vammaiset ihmiset kuulevatkin välillä. Gaventa kutsuu asennetta ”inspiraatiopornoksi”.

Vammaisten ihmisten osallisuus työelämään on yleensä nähty julkisen sektorin työalana. Näin on ollut siitä huolimatta, että monet ihmiset löytävät työpaikkansa henkilökohtaisten suhteiden kautta. Vammaisten henkilöiden työllistymistä Gaventa käsittelee muun muassa kahdella kysymyksellä, jotka otan tähän selkeyden vuoksi englanninkielisinä. Ensimmäinen on ”what is important to someone” ja toinen on ”what is important for someone”. Kysymysten suomentaminen niin, että niiden merkitys pysyy selvänä, on mielestäni sen verran haasteellista, että jätän ne kääntämättä. Ensimmäinen kysymys viittaa Gaventan mukaan ihmisen yksittäisiin toiveisiin, arvoihin, suhteisiin, tarkoituksiin ja unelmiin. Toinen kysymys taas viittaa niihin asioihin, joita ihminen tarvitsee elääkseen itsenäistä, tuottoisaa ja inklusiivista elämää.

Kuten arvion alussa kirjoitin, ei Gaventan tutkimus ole välttämättä kaiken kattava kuvaus aihepiiristään. Tämä voi kuitenkin olla hyvä asia, sillä keskittymällä suurelta osin vain kehitysvammaisuuteen se antaa mahdollisuuden keskittyä syvällisemmin juuri siihen alaan, joka tutkimuksen kohteeksi on valikoitunut. Kirjaa lukiessani

huomasin löytäväni useita mielenkiintoisia näkökulmia. Joitain olin päätenyt ajattelemaan itsekin aiemmin, mutta jotkin taas olivat uusia. Tästä syystä koen Gaventan tutkimuksen suosittelemisen arvoiseksi. Erityisen suositeltava se on niille, joiden tulee työnsä puolesta miettiä vammaisten ihmisten osallisuutta ja kohtaamista.

Antti Björklund, TM

Espoo

Kirjoittaja on työskennellyt kirkkohallituksessa YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksien yleissopimuksen toimintaohjelman parissa.

CANDIDA R. MOSS

**Divine Bodies:
Resurrecting Perfection in
the New Testament and
Early Christianity. New
Haven & London: Yale
University Press 2019.
xi+195 s.**

Oppi ruumiin ylösnousemuksesta herättää hyvin konkreettisia kysymyksiä, joita pohditaan harvoin – varmaankin juuri siksi, että kyse on opista. Onko ylösnousemusruumis jollain tavalla samanlainen kuin nykyinen? Onko ylösnousemusruumis ihanteellinen ruumis, ja jos on, minkä ikäisenä tai näköisenä ruumis on ihanteellisimmillaan? Säilyykö sukupuoli? Säilyvätkö ruumiin peirityneet tai hankitut vajavuudet – vammat, arvet, onnettomuudessa menetetty raaja? Jos eivät säily, säilyykö enää ihmisen identiteetikään? Kertovatko ajatuksemme ylösnousemusruumiista siitä, millainen ruumis on mielestämme ihanteellinen?

Birminghamin yliopiston professori Candida Moss käsittelee näitä kysymyksiä Uuden testamentin ja varhaisen kristinuskon näkökulmasta lyhyehkössä mutta ajatuksia herättävässä kirjassaan. Kussakin kirjan neljästä luvusta lähtökohtana on yksi Uuden testamentin teksti tai teema, jota avataan lyhyillä mutta osuvilla viittauksilla antiikin filosofien ja varhaiskristillisten opettajien näkemyksiin.

Luvussa 1 Moss käy keskustelua Jeesuksen ylösnousemusruumiista Johanneksen kertomuksessa epäilevästä Tuomaasta (Joh. 20:24–28). Moss huomauttaa, että kertomuksessa mainitut ”haavat” voivat tarkoittaa myös arpia. Kreikankielisen tekstin perusteella Tuomasta ei pyydetä laittamaan sormiaan Jeesuksen haavoihin (kuten esimerkiksi Caravaggion tunnetussa maalauksessa on tulkittu), vaan tunnustelemaan haavojen arpia iholla. Moss korostaa oikein, että Johanneksen kertomuksessa ylösnousemuksesta Jeesuksen ruumis on muutoksen tilassa. Jos ”haavojen paikat” tarkoittavat arpia, tämä korostaa, että Jeesuksen ruumis on edelleen ”elävä”. Antiikin manalakuvauksissa vainajien kuoleman aiheuttaneet haavat nimittäin vuotavat edelleen. Mossin mukaan kertomus edellyttää, että ylösnousemusruumiissa säilyy merkkejä elämän aikana syntyneistä vajavuuksista, tässä tapauksessa arpia haavoista.

Luvussa 2 Moss tarkastelee Jeesuksen ohjetta väärään elämäntapaan houkuttavien ruumiinjäsenten amputoinnista (Mark. 9:43–48). Mossin mukaan ohjeen voi tulkita kirjaimellisesti eikä siinä ole välttämättä kyse rangaistuksesta, kuten usein on oletettu. Ruumiinjäsenen

menettäminen saattoi olla sankariteko sodassa, ja amputointi oli dramaattinen mutta ei aivan epätavallinen sairauden hoitomuoto. Kiinnostava on havainto, ettei Markus tässä yhteydessä puhu amputoidun ruumiinjäsenen palauttamisesta Jumalan valtakunnassa, pikemminkin päinvastoin: sinne mennään silmä- ja jalkapuolina. Moss päätelee, että Markus kääntää näin päälaelleen antiikin maailmassa yleisen ajatuksen täydellisestä, mahdollisimman symmetrisestä ruumiista.

Luvun 3 lähtökohtana on Jeesuksen ja saddukeusten keskustelu aviollisista velvollisuuksista tuonpuoleisuudessa (Mark. 12:18–27), mutta varsinainen teema on, mihin ylösnousemusruumista oikeastaan tarvitaan. Jos tulevassa pelastuksen ajassa ei syödä ja juoda, mihin tarvitaan hampaita ja ruuansulatuskanavaa? Jos tulevassa pelastuksen ajassa ei olla enää naimisissa, mihin tarvitaan sukupuolielimiä tai sukupuoliero? Varhaisten kristittyjen näkemykset aiheesta vaihtelivat. Yksi korosti, että ylösnousemuksessa kaikki noudattavat samaa askeettista elämäntapaa kuin hurskaimmat jo nyt maan päällä; toisen mukaan hampaat näyttävät hyviltä, ja kolmas vetosi siihen, että muulleillakin on sukupuolielimet, joten niiden ainoa tarkoitus ei voi olla lisääntyminen.

Viimeisen luvun aiheena ovat pelastuneiden valkoiset vaatteet ja niihin sisältyvä estetiikka Ilmestyskirjassa. Luvussa esitellään laajasti valkoiseen väriin liittyvää ihannointia antiikin maailmassa. Valkoiset vaatteet liittyivät uskonnollisiin rituaaleihin mutta ennen kaikkea yläluokkaan, samoin kuin valkoinen ihonsävy, joka kertoi siitä, ettei henkilö joutunut teke-

mään raskasta ruumiillista työtä. Ilmestyskirja siis tavallaan demokratioi ”valkoisen” ihanteen, sillä se lupaa valkoiset vaatteet kaikille uskossaan lujina pysyville. Juuri näin tehdessään se kuitenkin samalla hyväksyy ja jakaa ympäröivässä yhteiskunnassa vallinneen kauneusihanteen.

Mossin lyhyiden tutkielmien taustalla on viime vuosina esiin noussut vammaisuuden tutkimus (disability studies), jonka piiristä on noussut kriittisiä näkökulmia perinteisiin käsityksiin siitä, millainen ihanteellisen ja/tai ”normaalin” ruumiin pitäisi olla. Kirjassa käsitellyt esimerkit sopivat hyvin virittämään uusia ajatuksia ja keskustelua tästä aihepiiristä. Teemaan olisivat sopineet vastapainona Uuden testamentin ihmekertomukset, joissa tulee esiin ”perinteisempi” käsitys sairauksista ja ruumiin vammoista ratkaisua – yliluonnollista korjausliikettä – vaativina ongelmina.

Ismo Dunderberg
Uuden testamentin
eksegetiikan professori
Helsingin yliopisto

MARIA KATAJAVUORI
Kuoleman ja elämän kysymys: Miten yksilöt, lajit ja yhteiskunnat altistavat itsensä tuholle. Jyväskylä: Atena 2018. 468 s.

Kuolema kammottaa ja kiehtoo. Nykykulttuurin suuret ongelmat kuolemaan liittyvien asioiden kohtaamisessa ovat laajalti tiedossa, mutta muutosliikkeet ovat toistaiseksi olleet vaikutuksiltaan vähäisiä. Piiloon ajettu kuolema kuitenkin pitää ihmiskuntaa ot-